

μνημειονευθεῖσαι ἀντιθέσεις τοῦ ἐνεργεῖν καὶ τοῦ πάσχειν δύνανται νὰ συνυπάρχωσι μόνον παραλλήλως. Τῶν ίδίων ἡμῶν ἐνεργειῶν λαμβάνομεν συνείδησιν εἰς τάντικείμενα, πρὸς ὅτι συνδέονται· εἰς τὰς ἀντιστάσεις, ὃς εὑρίσκουσιν αἱ ἐνέργειαι αὐται. Τοιουτόπτως ἐνεργοῦμεν ὅσας πάσχωμεν καὶ πάσχομεν ὅσας ἐνεργῶμεν. Ἐπειδὴ ὅμως ἐκ τῶν δύο τούτων ἐναλλασσομένων καταστάσεων τὸ πάσχειν συνδέεται πρὸς τὸ συστατικὸν ἔκεινο μέρος τῆς ἐπωτερικῆς ἐμπειρίας, ὅπερ σχετίζομεν πρὸς ἀντικείμενα εὑρισκόμενα ἔξω ἡμῶν, τουτέστι πρὸς παραστάσεις, συμβαίνει ὅταν ν' ἀποδίδωμεν τὸ ἐνεργεῖν ἀμεσώτερον εἰς τὸ ἡμέτερον «Ἐγώ» παρὰ τὸ πάσχειν.

Τοῦτο εὑρίσκει ἐπίσης τὴν ἐκφρασίν του εἰς τὸ ὅτι σχετίζομεν πάντοτε ἀρχικῶς τὸ πάσχειν ἡμῶν πρὸς τινα ἐνέργειαν τῶν ἀντικειμένων, θεωροῦντες οὗτος ὡς αἰτίαν τοῦ ἡμετέρου ἐνεργεῖν καὶ πάσχειν ἀλληλεπίδρασίν τινα μεταξὺ ἀντικειμένου καὶ ἡποκειμένου. Ή αὐτὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἐξετασθεῖσα ἴδια ἡμῶν ἐνέργεια, ἡ ἐμφανιζομένη εἰς ἡμᾶς ὡς πηγὴ τοῦ ἐνεργεῖν καὶ τοῦ πάσχειν, καλεῖται «ἡμέτερον ἐγώ». Τὸ «Ἐγώ» τοῦτο θεωρούμενον ὡς ἀπηλλαγμένον παντὸς ἀντικειμένου, καλύπτοντος τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, εἶνε ή ἡ ἡμετέρα βούλησις. **Οὐδὲν ἀπολύτως ὑπάρχει ἐκτὸς τοῦ ἀνθρώπου ή ἐντὸς αὐτοῦ, διότι θὰ ἥδυντο νὰ καλδσῃ οὗτος ίδιον ἁντοῦ, πλὴν τῆς βούλησεως.**

δ'. Η καθαρὰ βούλησις ὡς τελικὸν σημεῖον τῆς ψυχολογικῆς παλινδρομήσεως καὶ ή ἐμπειρικὴ ἔννοια τῆς ψυχῆς

Ἐὰν μετὰ τὴν προπαραπομένην ταύτην ἀπανέλθωμεν εἰς πᾶν ὅτι ἀπετελεῖ τῆς ψυχολογικῆς ἐμπειρίας, θὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἐκτῆθη ἀρχικὸν καὶ τελικὸν σημεῖον ὡς πρὸς τὴν ἀντανθα γενισομένην παλινδρόμησιν. Δεδομένη εἶναι ή ποιαλία τῶν παραστάσεων, αἵτινες συνδέονται εἰς μίαν ἐνότητα, ὡς ἀποτελοῦσαι τάντικείμενα βούλησεώς τυνος, ήτις συγχρόνως, ἔναντι αὐτῶν, ἀναπτύσσει τὴν ἴδιαν ἐνέργειαν. Ἐκ τῶν δύο τούτων συστατικῶν στοιχείων τοῦ παριεχομένου τῆς συνειδήσεως ἀποτελεῖ ή βούλησις τὴν μόνην ἀρμονικὴν καὶ ὄμοιόρορφον ἀλληλουχίαν, τουτέστι τὸν μόνον συνειρμόν, ὃστις παρέχει εἰς τὰ γεγονότα τῆς συνειδήσεως πραγματικὴν ἐνότητα. Αἱ παραστάσεις δεικνύουσιν διασύντονες συνειρμόν τινα· ὃ συνειρμὸς ὅμως οὗτος, ὃστις διακόπτεται εἰς πολλὰ σημεῖα, σύγκειται ἐκ πλειόνων συνδέσεων, αἵτινες χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων καὶ αἵτινες συναρμούσονται πρὸς

ἀλλήλιας διὰ τῆς ἐνότητος τῆς μετὰ τούτων συνδεομένης βουλήσεως. Ὁ τρόπος τῆς γενέσεως τῆς ποικιλίας τῶν παραστάσεων εἶναι τοιοῦτος, ὅτε, παρὰ πάσας τὰς καθ' ἔκαστα ἀνωμαλίας, νὰ μορφώνωνται ἐκάστοτε νέαι παραστάσεις, αἵτινες κατὰ πληθὺν αὐξούσαν εὑρίσκονται εἰς τὴν διάθεσιν τῆς βουλήσεως.¹ Εάν συνδέσωμεν τὰς καθ' ἔκαστα καταστάσεις κατ' αἵτίαν καὶ ἀποτέλεσμα, θὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι πᾶσα δεδομένη κατάστασις ἐπανάγεται εἰς ἄλλην τινά, ἦν προϋποθέτει μέν, ἀλλ' ἐν τῆς διοίας οὐδέποτε δύναται νὰ παραχθῇ, διότι αὕτη εἶνε, ὡς πρὸς τὸ ἑαυτῆς παραστατικὸν περιεχόμενον, νέα κατάστασις, δοθέντος ὅτι παρεντήθενται παραστάσεις τινές, αἵτινες δὲν ὑπῆρχον πρότερον καὶ αἵτινες, τούλαχιστον ὡς πρὸς τὰ καθ' ἔκαστα αὐτῶν στοιχεῖα, εἶναι διάφοροι. Μόνον ἐν μιᾷ σχέσει δεδομένη τις κατάστασις ἐμπεριέχει ἐν ἑαυτῇ στοιχεῖα, ὅπερ δύνανται νὰ συνδεθῶσι συμφώνως πρὸς τὴν αἵτίαν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα. Τὰ στοιχεῖα ταῦτα εἶναι **βουλητικαὶ κινήσεις** (Willensregungen), διότι, ὡς πρὸς αὐτάς, δύναται νὰ ἔξετασθῇ πάντοτε ὁ τρόπος, καθ' ὃν αἱ ἐπόμεναι καθορίζονται ὑπὸ τοῦ συνόλου τῶν προηγουμένων. Ἐπειδὴ δημιουργούμενος τὰ στοιχεῖα ταῦτα τῆς βουλήσεως συγκαθορίζονται ἐκάστοτε ὑπὸ τῶν συνδεδεμένων πρὸς ταύτας παραστάσεων, εἰσέρχονται ἐν τῷ ἐσωτερικῷ συνειδητῷ τῆς βουλήσεως, συγχρόνως πάντοτε, **ἐξωτερικαὶ τινές** διὰ τὸ ὑποκείμενον ὡς τοιούτον τυχαῖα στιγμαί, ἀνήκουσαι εἰς τὰς ἀρτι τὴν συνειδήσει εἰσελθούσας παραστάσεις. Ὅθεν ἐν τῇ ἐπανόρθωσι τούτος τινος δεδομένης κατάστασεως εἰς κατάστασιν ἀπλουστέραν, ἵστις διρεῖται νὰ θεωρηθῇ προϋπόθεσις, πραγματοποιούνται **δύο** ὀξιώσεις. Πρῶτον ἀπαιτεῖται, ὅπως μεταβῶμεν ἐκ δεδομένης τινὸς ἐνεργείας εἰς ἄλλην τινὰ καθορίζουσαν ταύτην, καὶ δεύτερον ὅπως ἀπομακρύνωμεν ἀπὸ τοῦ δεδομένου τῆς ἐμπειρίας περιεχομένου πάντα τὰ τυχαῖα συστατικὰ μέρη. Ἡ πραγματοποίησις ἀμφοτέρων τῶν ἐν λόγῳ ὀξιώσεων ἄγει εἰς ἐν καὶ τὸ αὐτὸν ἀποτέλεσμα. Ὅτι **ὑπολείπεται** μετὰ τὸν διαποχωρισμὸν παντὸς ὅτι παρίχθῃ ἐκ τῆς ἐξελίξεως τῶν ἐνεργειῶν τῆς βουλήσεως καὶ μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν παντὸς ὅτι παρατητέονται εἰς ταύτην, εἶναι μόνον αὕτη αἵτινη ἡ **ἐνέργεια τῆς βουλήσεως**, ἡ κατάληψις (Apperzeption) ἐν τῇ καθαρῇ της μορφῇ, ἵστις νοεῖται ὡς ἀνεξάρτητος τῶν καθορισμῶν παντὸς περιεχομένου. Βεβαίως ἡ **καθαρὰ κατάληψις** δὲν δύναται νὰ εὑρεθῇ πραγματικῶς ἐν τῇ ἐμπειρίᾳ, καὶ ἐν τούτοις δέοντα νὰ θεωρηθῇ αὕτη ὡς ὁ τελικὸς δρός πάσης ἐμπειρίας, δην δὲν δυνάται μεθα νὰ παρακολουθήσωμεν περαιτέρω. Ὡς τοιαύτη, τουτέστιν

ώς ἐν τῷ ἐνταῦθα προϋποτιθεμένῳ διαποχωριστῷ ἀπὸ παντὸς περιεχομένου παραστάσεων καὶ ὡς ὑπερβαίνουσα τὰ δρια πάσης ἐμπειρίας καὶ ἐν τούτοις ὡς συγχρόνως προϋποτεθεμένη ἐνέργεια πάσης ἴδιαιτέρας ἐμπειρίας, καλεῖται ὑπὸ τοῦ Καντίου **ὑπερβατικὴ κατάληψις** (Transcendentale Apperzeption).

Οὕτως ἐναπομένει ὡς τελικὸν σημεῖον τῆς ἀτομικῆς ψυχολογικῆς παλινδρομήσεως **καθαρὰ βούλησις**. Αὕτη δὲν πρέπει νὰ νοηθῇ ὡς στάσιμος ὅντότης, ἀλλ' ὡς διηγεικής ἐνέργειας. Διὸ ἡ καθαρὰ αὕτη βούλησις δὲν εἶναι ἐμπειρικὴ ἔννοια, ἀλλ' ὑπερβατικὴ **ἴδεα**, ήτις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν δὲν δύναται νὰ πραγματωθῇ ἐν τινὶ **οἰδηπότε** ἐμπειρίᾳ, καθόσον πᾶσα ἐνέργεια προϋποθέτει ἀναγκαῖως ἀντικείμενα, μεθ' ᾧ πρέπει νὰ συνδέεται αὕτη. "Οθεν τῇ καθαρὰ βούλησις ἀπομένει ὑπερβατικὴ ἔννοια, ἣν ὅφελει μὲν νὰ προϋποθέσῃ ὡς τελικὴν βάσιν τῆς ἐνότητος τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν τῇ ἐμπειρικῇ ψυχολογίᾳ, οὐδόλως δύμως εἶνε δυνατὸν νὰ χρησιμοποιήσῃ ταύτην διὰ τοὺς ἴδιους αὗτῆς σκοπούς. Ἐάν δὲ θελήσῃ νὰ μιօρφωσῃ ἐκ ταύτης ἔννοιαίν τινα τῆς ψυχῆς, ήτις θὰ ἥδυνατο νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ἐμπειρικὴν παραγωγὴν τῶν γεγονότων τῆς ἐσωτερικῆς ἐμπειρίας, θὰ περιέλθῃ ἀμέσως εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ νοίσῃ αὐτὴν ὡς σύνθετον ἐνότητα, ήτις ἐμπεριέχει ἐν ἑαυτῇ τὴν πιθανότητα τῆς ὑπάρχεως ἀριθμοῦ τινος παραστατικῶν ἐνεργειῶν. Ἡ ἐνότης αὕτη τῆς ἐμπειρικῆς ψυχῆς δὲν εἶναι τῇ καθαραὶδέτου καὶ κενῆς περιεχομένου ἐνέργειας, ἀλλ' ἡ ἐνότης μιᾶς **ψυχικῆς δργανώσεως**, ήτις δὲν εἶναι μόνον ἀνάλογος πρὸς τὴν δργάνωσιν τοῦ ἐμπειρικοῦ σώματος, ἀλλ' ἐν καὶ τὸ αὐτὸν πρὸς ταύτην. Διότι ψυχική τις ἐνέργεια δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῇ ἀνευ ἀριθμοῦ τινος δργάνων καὶ τῶν λειτουργιῶν αὐτῶν, τῇ δὲ δργάνωσις τοῦ ζῶντος σώματος προϋποθέτει ἀφ' ἑτέρου ἀναγκαῖως τὸν ψυχικὸν βίον. "Οθεν δυνάμεθα νὰ ισχυρισθῶμεν, δτι τῇ ψυχῇ καὶ τὸ σῶμα δὲν εἶνε διάφορα αὐτὰ καθ' ἑαυτά, ἀλλ' ἐν τῇ ἥμιετέρᾳ ἀντιλήψει, ἐφ' ὅσον ὡς πρὸς τὴν ψυχὴν παρατηροῦμεν, ἀφοριώμενοι ἐκ τῆς ἀπόψεως τῆς ἀμέσου ὑποκειμενικῆς ἐμπειρίας, ἐκεῖνο, ὅπερ ἐν σχέσει πρὸς τὸ σῶμα παρέχεται τῇ μὲν ὑπὸ τῆς ἐξωτερικῆς ἐποπτείας τῆς φύσεως, δι' ἣς ἀποκτῶμεν ιδόνοντας ἐμμεσον τὴν ἀφηρητικότηταν τινὰ γνῶσιν. Ἡ ἐμπειρικὴ αὕτη ἔννοια τῆς ψυχῆς εἶναι τῇ μόνῃ δυνάμενη νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς βιοηθητικὴ ὑπόθεσις, ἵν δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τῆς ψυχολογικῆς ἐμπειρίας. "Οντως δὲ εἶναι ἐκείνη, ἵν μεταχειρίζονται πανταχοῦ οἱ ἀσχιλούμενοι πραγματικῶς καὶ ἀποτελεσματικῶς περὶ τὴν ἐμπει-

ρικήν ψυχολογίαν. Σύναμα δὲ ή προσπόθεοις τῆς ἐνότητος τῆς φυσικῆς καὶ τῆς ψυχικῆς ὀργανώσεως μᾶς δίδει τὸ δικαίωμα, ὅπως, ἐν ᾧ περιπτώσει φαίνεται ἡμῖν διαπεκομένος ὁ συνειρρός ὡς πρὸς μάν τῶν δύο ὄφεων, προσαρμόζωμεν καὶ ἐπεκτείνωμεν αὐτὸν ὡς πρὸς τὴν ἑτέραν· ἀλλαὶ λέξεσιν αὕτη παρέχει ἡμῖν τὸ δικαίωμα νὰ συνδέωμεν ψυχικὰς ἐνεργείας διὰ φυσικῶν καὶ φυσικὰς ἐνεργείας διὰ ψυχικῶν ἐνδιαιτέσων μελῶν. Μόνον δὲ ἀποκλείεται ὃς ἀντιστρατεύμενον πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς αἰτίας καὶ τοῦ ἀποτελέσματος καὶ συνεπῶς πρὸς τὰς λογικὰς τῆς γνώσεως ἀξιώσεις. Τὸ δὲ τοῦτο συνίσταται εἰς τὸ δὲν δὲν πρέπει νὰ θεωρῆμεν τὴν φυσικὴν ὥψιν ὃς ὅρον τῆς φυσικῆς ὄψεως, ἢ ἀντιστροφῶς τὴν ψυχικὴν ὥς ὅρον τῆς φυσικῆς ὄψεως. Λιότι αἴτια καὶ ἀκολουθία προσποθέτουσι πάντοτε ὅμοιαδές τι σύνολον, ἐνῷ αἵτιαι βριτεριζόμεναι ὡς συστατικὰ τοῦ συνόλου τούτου στοιχεῖα. Οὐδέποτε ὅμιως δύναται νὰ είνε ὅμοιαδές ἐν σύνολον, τοῦ διατοπείας τὴς μέρη ἀνίκουσιν εἰς ἐντελῶς διαφόρους τρόπους τῆς ἐποπτείας τῆς ἀριτερίας. Βεβαίως ή βούλησις καὶ ή τὴν ἐκδήλωσιν τῆς βουλίσεως παρακολούθουσι ἔξωτερηκή αἴνησις ἀποτελούσιν ἐν σύνολον κατά τινα ἔννοιαν· ἀμφότεραι ἀνίκουσιν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸν ἀτομίον, διερεύνεις ἡμῖν γνωστὸν ἐν τῇ ἀριτερίᾳ μάνον ὡς σύνδεσις ψυχικῶν καὶ παραστατικῶν στοιχείων. Ἐν οὐδεμιᾷ δὲ τοις αἰσθητικῆς ἀντιλήψιεις ἐνέργειά τις τῆς βουλίσεως καὶ αἴνησις τις τῶν μυῶν δύναται νὰ παρασταθῶσιν ὡς μετ' ἀλλήλων συνδεόμεναι στιγμαῖ. Λιότι ἔχεινο, διερεύνεις νὰ συνδέεται ἐν τῇ ἔξωτερηκῇ ἐποπτείᾳ, δέον νὰ φέρεται εἰς ὀριοτέλην τινὰ τοπικὴν διάταξιν. Οὐδέποτε δὲ τοις είναι δύνατὸν νὰ συνδέσωμεν τὰ συναισθήματα, ἐξ ὃν σύγκειται ή βουλητική ἐνέργεια, καὶ τὴν μυητήν αἴνησιν εἰς ἐν σύνολον τοπικῆς ἐποπτείας. Καὶ δυνάμεισθε μὲν νὰ νοήσωμεν τὴν βουλητικὴν λειτουργίαν ὡς συνδεδεμένην πρὸς τὴν παράστασιν τῆς μυητῆς κινήσεως εἰς τι σύνολον, ἀλλ' ἀμα ὡς, — καθὼς πράττομεν τοῦτο πετά τὴν ἀντίληψιν τῆς ἀντικειμενικῆς ἐνέργειας, — δὲν λάβωμεν ὥπ' ὄψιν τὴν στιγμὴν τῆς παραστατικῆς λειτουργίας διὰ νὰ ἔξετασθωμεν τὸ παραστάσεως τῆς διενεργηθούσομένης κινήσεως κατά τίναι δημοσιεύσης τρόπου καθορίζεται ὥπ' αὐτῆς ταύτης τῆς ἀντικειμενικῆς κινήσεως δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν, διότι καθ' ἣν στιγμὴν νοοῦμεν τὴν παράστασιν ἀποκλειστικῶς ὡς ἀντικείμενον, ενδρισκόμενον ἔξω ἡμῖν, ἀφαιροῦμεν ἀκριβῶς ἐξ αὐτῆς τὴν ἴδιοτηταν ἐκείνην, διε-

ἥς αὕτη συνδέεται ἐν τῇ πραγματικῇ ἐμπειρίᾳ μετὰ τῆς ἐνεργείας τῆς βουλήσεως. "Οθεν αἱ μεταβάσεις ἀπὸ τοῦ φυσιολογικοῦ εἰς τὸ ψυχολογικὸν πεδίον ἐπιτρέπονται μόνον ὡς βοηθήματα εἰς τὰς τυχαίως διακινητομένας αἰτιώδεις σειράς, οὐδέποτε δύμως δύνανται ν' ἀντικαταστήσωσιν αὐτὰν καθ' ἑαυτὰς δριστικήν τινα αἰτιώδη ἔρμηνείαν.

"Η ἀποκλειστικῆς **ἐπικουρικῆς** αὕτη σημασία τῆς φυσιολογικῆς παραγωγῆς ψυχικῶν λειτουργιῶν συνεπάγεται, ἐν σχέσει πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοιούτων παραγωγῶν, σπουδαίαν τινὰ συνέπειαν, ήτις συγχρόνως ἐπιβεβαιοῦται διφθαλμοφανῶς ὑπὸ τῶν πραγματικῶν ἀποτελεσμάτων ἔρμηνείας τινὸς ψυχικῶν ἐνεργειῶν ἐκ τῶν συνδευόντων ταύτας φυσικῶν φαινομένων. "Εὰν δὲν θὰ ἥτο δύνατον νὰ προσαρμόσωμεν ψυχικὰ στοιχεῖα, ἀπερ γνωρίζομεν ὅτε συνδέονται πρὸς ἄλληλα, ἐν τινὶ συγκεκριμένῳ ἢ ἀφηρημένῳ συνόλῳ, οἵτως ὅστε τἀποκτιθέντα μέρη νὰ φέρωνται εἰς πραγματικὴν σχέσιν αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος, ἡ συοχέτισις τῆς φυσικῆς πρὸς τὴν ψυχικὴν ὅφιν θὰ ἥδύνατο νὰ τελῆται πάντοτε μόνον κατὰ τρόπον, ὃστε εἰς ἔκαστον δεδομένον ἀμεσον ψυχικὸν περιεχόμενον τῆς ἐμπειρίας θὰ ὕφειλε ν' ἀποδειχθῇ, ὅτι ὑπάρχει φυσικόν τι ἢ ἔμμεσον γνωστικὸν περιεχόμενον, οὐδέποτε δύμως κατὰ τρόπον, ὃστε νὰ δύνανται νὰ εὑρεθῶσιν εἰς τὰς ἀμοιβαίας σχέσεις τῶν ψυχικῶν περιεχομένων **ἴσοδύναμοι** σχέσεις ἐπὶ φυσικοῦ πεδίου ἢ ἀντιστρόφως.

"Ἐντεῦθεν ἔπειται, ὅτι κατὰ γενικὸν κανόνα εἰς τὰ ψυχικὰ στοιχεῖα ἀνταποκρίνονται μὲν ὠρισμέναι φυσικαὶ ἐνέργειαι, καὶ ὅτι εἰς τὰς **ἴδιαιτερας συνδέσεις**, ὡς μορφοῦσι τὰ ψυχικὰ στοιχεῖα εἰς τὰς παραστάσεις καὶ εἰς τὰ συναισθήματα ἡμῶν, καθὼς καὶ εἰς τὰ ἐκ τούτων συγκείμενα γεγονότα τῆς συνειδήσεως δυνατὸν ν' ἀνταποκρίνωνται ἐπίσης συνδέσεις τινὲς φυσικῶν ἐνεργειῶν, ἀλλ' ὅτι δύμως τὸ **εἶδος** τῶν συνδέσεων δέον νὰ εἶναι εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη τελείως διάφορον. "Οντως δὲ εἶναι καταφανές, ὅτι οὐδεὶς ἀνθρωπίνως νοητὸς μιηχανισμὸς φυσικῶν ἐνεργειῶν δύναται νὰ διαφροτίσῃ ἡμᾶς περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν στοιχειώδη αἰσθήματα συνδέονται εἰς μίαν παράστασιν ἢ καθ' ὃν ἀπλὰ συναισθήματα καὶ αἰσθήματα συνενοῦνται εἰς μίαν βουλητικὴν ἐνέργειαν, ἢ νὰ παράσχῃ τῇ μὲν πληροφορίαν τινὰ περὶ τῆς ἀπὸ τοῦ εἶδους τούτου τῆς συνδέσεως ἀμέσως ἔξαρτωμένης ποιοτικῆς ἀξίας τῶν ψυχικῶν περιεχομένων τῆς ἐμπειρίας. "Ἐνεκεν τούτου ἢ ἔρμηνεία τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν, κατὰ τὴν κυρίαν τῆς λέξεως σημασίαν, δύναται νὰ τελῆται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν **ψυχικῶν συν-**

τελεστῶν αὐτῶν καὶ ὑρων. Ἡ ὡς πρὸς τὴν ψυχολογίαν καὶ τὴν σχέσιν αὐτῆς μετὰ τῆς φυσιολογίας ἀνθεντικὴ αὕτη ἀποφίσει εἶναι ἀναγκαῖα ἀκολουθία τῆς περιστάσεως, ὅτι οἱ ψυχολογία καὶ οἱ φυσιολογία δὲν ἔξετάζουσιν αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς οὔτε διάφορα ἀντικείμενα τῆς ἐμπειρίας, ἀλλ' οὔτε ἀντικείμενόν τι ἀπὸ τῆς μᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀπόψεως, ἀλλ' ὅτι τὸ περιεχόμενον ἀμφοτέτερων εἶναι μὲν δικαὶον τὸ αὐτὸν ἀντικείμενον, τουτέστιν δ ἀγθρωπός, τὸ ἀντικείμενον δύνατος τοῦτο ἔξετάζεται ἀπὸ δύο οὐσιωδῶς διαφόρους ἀπόψεις, αἵτινες ἀντιβῶς διὰ τοῦτο συμπληροῦσιν ἀλλήλας.

ε'. Ἡ ὑπερβατικὴ ἀτομικὴ ἔννοια τῆς ψυχῆς.

Διὸ τῆς ἀνωτέρῳ ἔξετασθείσης ἐμπειρικῆς ἔννοιας τῆς ψυχῆς, οἵτις τερματίζεται ἀναγκαῖως ἐν τῇ ἀντιλίψει τῆς ψυχῆς ὡς στενυματικῆς δργανώσεως καὶ οἵτις, ὡς πᾶσαι αἱ ὑποθέσεις, βοηθητικαὶ τῆς ἐμπειρίας ἔννοιαι, ἀνήκει εἰς τὸ πεδίον τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως, δὲν δύναται νὰ παρεμποδισθῇ οἱ φιλοσοφικὴ σκέψεις ἀπὸ τοῦ νὰ συμπληρώσῃ τὴν παλινδρόμησιν ἔκεινην, οἱν κατέλιπτεν εἰς αὐτὴν οἱ ψυχολογικὴ ἐμπειρία. Ἡ φιλοσοφικὴ σκέψης ἀγεταὶ ἀναγκαῖως εἰς τοὺς τελικοὺς ὄρους πασῶν τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν, καθὼς οἱ μελέτη τῆς φύσεως εἰς τὴν μόρφωσιν ἴδεον, ἀφορωσῶν εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέρμα τῆς φυσικῆς αἰτιότητος καὶ εἰς τὴν ἔξαπλωσιν τῆς ὕλης ἐν τῷ ἀπειρῷ διαστήματι. Βεβαίως δὲν πρέπει νὰ λησμονήσῃ τις, ὅτι οὐλαι αἱ ὑποθέσεις αὗται ἔχουσι φανταστικὸν χαρακτῆρα. Ὁ χαρακτὴρ δὲ οὗτος προέρχεται εἰς ἀμφοτέρας ταύτας τὰς περιπτώσεις ἐκ τοῦ ὅτι τὸ ἀποκτώμενον ἀπόλυτον τελικὸν σημεῖον εἶναι πάντοτε ὑποθετικῆς φύσεως, διότι ὑποθέτει ἑκάστοτε πρὸς ἑαυτὴν καὶ ἄλλας ἐνδεχομένας προϋποθέσεις. Ὡς πρὸς τὰς ψυχολογικὰς ὑποθέσεις τοῦτο στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ὅτι οἱ παλινδρόμησις δέονταν ἀφορμῆται ἀπό τιναν δρισμένων γεγονότων, χωρὶς νὰ λειτίσῃ ὅπ' ὅφιν πάσας τὰς περαιτέρω ἐπιδράσεις, ὃν οἱ πιθανότητος δύναται νὰ διαμφισθῆται. Ἡν σχέσει δὲ πρὸς τὰς ψυχολογικὰς ἰδέας οἱ αὐτὴ ἐνέργειαι τῆς λογικῆς ἀφαιρέσεως ἐκδηλοῦνται ἐπὶ ἀμεσώτερον ἐν τῇ συνυπάρχει δύο διαφόρων θεμελιωδῶν ἀντιλίψεων, ἀφορωσῶν εἰς τὸ τελικὸν σημεῖον, ὅπερ ἔμελλε νὰ εὑρεθῇ. Διότι ἐνταῦθα ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐμορφώθη μία ἀπόλυτος καὶ ὑπερβατικὴ ἔννοια τῆς ψυχῆς διὰ τῆς ἐπαναγωγῆς εἰς τὸ παραστατικὸν στοιχεῖον καὶ τῆς πλήρους ἐκποτίσεως τῶν ἐν πάσῃ

παραστάσει πραγματικῶς ἐνυπαρχόντων στοιχείων τοῦ συναισθήματος· ἀφ' ἑτέρου δὲ κατηρτίσθη τοιαύτη τις ἔννοια διὰ τῆς ἐπαναγωγῆς εἰς τὴν ὡς ὅρον τῶν στοιχείων τούτων προύποτιθεμένην ἐνέργειαν τῆς βουλήσεως μετὰ προιγηθεῖσαν ἀπομάκρυνσιν τῶν παραστάσεων ὡς ἀντικειμένων τῆς ἐνεργείας ταύτης. Καὶ ἡ μὲν πρώτη περίπτωσις, ἐπειδὴ κατ' αὐτὴν δὲν ἀπομένει εἴμιτο ἀπόλυτος καὶ καθ' ἑαυτὴν ἀναλλοίωτος, ἀρα ὑποστατική τις ποιότης, παρέσχε τὴν συγήθη ψυχῆς ἔννοιαν, ἡ δὲ δευτέρα, — ἐπειδὴ ἢ σταθερὰ οὖσία ἀντικατέστη διὰ τοῦ συνειρυμοῦ ἀεὶ φευγούσων ἐνεργειῶν, — ἥγαγεν εἰς τὴν πραγματικὴν ἔννοιαν τῆς ψυχῆς. Ἐκ τῶν δύο ἀντιλήψεων ἔδει νὰ προκριθῇ ἡ δευτέρα, διότι αὕτη μόνη λαμβάνει ὅπ' ὅψιν τὴν σημασίαν τῆς βουλήσεως καὶ τῆς ἔξελεξεως αὐτῆς, καὶ διότι, πρὸς τοῦτο, ἡ θέσις, ἣν ὑποδεικνύει εἰς τὰς παραστάσεις, συμφωνεῖ πρὸς τὸ γεγονός, ὅτι πᾶσα γνῶσις σχετίζει τὰς παραστάσεις πρὸς ἀντικείμενα, ἀτινα δίδονται εἰς τὴν νόησιν ὡς ὑλη τῆς ἐνεργείας αὐτῆς ταύτης. Ἐν τούτοις, οἷανδήποτε καὶ ἀν παραδεχθῇ τις μοφὴν τῆς παλινδρομῆσεως ταύτης, δύναται νὰ παρατηρήσῃ καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις, ὅτι ἡ γενικὴ τῆς φανταστικῆς ὑπερβατιότητος ἴδιότητας παριστᾶ μίαν καθ' ἑαυτὴν πεπερασμένην ἐνότητα, ἣν διαρκῶς τείνει νὰ ὑπερβῇ ἡ διανόησις. Ή οὖσία τῆς ψυχῆς, ὅσον ἀπλουστέρᾳ νοεῖται ἡ ποιότης αὐτῆς, τοσοῦτον ἔχει ἀνάγκην τῆς συνδέσεως μετ' ἄλλων ψυχικῶν ιονάδων. Η ὑπερβατικὴ βούλησις θὰ ἐστερεύεται, μόνη καὶ καθ' ἑαυτήν, παντὸς περιεχομένου. Αὕτη προϋποθέτει ὅρους τινάς, οἵτινες κεῖνται ἐκτὸς ἑαυτῆς, δηλαδὴ τοιούτους ὅρους, οἵτινες, ἐὰν ἀπαιτηθῇ ἡ ἐνότητος τῆς προόδου, δέον νὰ νοηθῶσι πάλιν ὡς ἐνέργειαι τῆς βουλήσεως. Οὕτως εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἡ νόησις, ἐὰν δὲν σταματήσῃ ἐκουσίως εἰς τι παρ' αὐτῆς ἐκλεγὲν σημεῖον, θὰ ἀχθῇ ἀναγκαίως ἐκ τῆς ἴδεας τῆς ἀτομικῆς ψυχικῆς ἐνότητος εἰς τὴν ἴδεαν ἐνὸς πνευματικοῦ συνόλου. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον διανοίγεται ἡ ὅδος, ἡ ἄγουσα ἐκ τῆς ἀτομικῆς εἰς τὴν συνολικὴν ψυχολογικὴν πρόσοδον.

3. Περὶ τῆς ἰδέας τοῦ πνευματικοῦ συνόλου.

α'. Περὶ τῆς ἀδυναμίας τοῦ συνολικοῦ διανοητικισμοῦ καὶ τῆς συνολικῆς βούλησιαρχίας.

Η ἴδεα πνευματικοῦ τινος συνόλου εἶναι πάλιν ἐφικτὴ εἰς δύο μοριάς, αἵτινες προσαρμόζονται μὲν ἀκριβῶς εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἀτομικὰς ἔννοιας τῆς ψυχῆς, ὅλλ' αἵτινες λαμβάνουν τὸν ὕδιον

χαρακτηρά των διὰ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ πρόοδος εἰς τὴν γενικὴν ἔννοιαν τῆς ἐνότητος συντελεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μονομερῶς καὶ ἐν ἀποτόμῳ ἀντιθέση πρὸς τὴν διαιρόφων πασῶν τῶν ἀτομικῶν τῆς ἐνότητος ἰδεῶν. Διὸ εἶναι σχεδὸν ποιὸν χαρακτηριστικὸν γνώρισμα πασῶν τῶν συνολικῶν (universellen) κοσμοθεωριῶν τὸ ὅτι αὐτοὶ ἀρνοῦνται τὴν εὐθυπαρέξιαν εἰς τὸ ἀτομον, τὸ ὅτι θεωροῦν τὴν ἀτομικὴν παλινδρόμησιν ὡς ἐστερημένην πάσης ἀξίας καὶ τὸ ὅτι ἐκλαμβάνουσι τὴν ἴδεαν τῆς ἐνότητος, εἰς ᾧ ἄγει ἡ ἴδεια αὕτη, ὡς αὐτιωτάτην. Ἐκεῖ ἔνθα δὲν συμβαίγει τοῦτο, καθὼς ἐν τῇ μοναδολογίᾳ τοῦ Λεβίζιντον, οἵτις ἐκ τῶν παλαιοτέρων φιλοσοφικῶν συστημάτων προσπειθεῖ νὲ φινῆ δικαίου ἔναντι μᾶς συνδέσεως ἀμφοτέρων τῶν ἀνθρώπων, δὲν συντελεῖται ἡ ἐν λόγῳ παλινδρόμησις ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀρχαῖς προθέσεως, διότι αὕτη ἐν ἀμφοτέραις ταῖς μορφίαις συμματεῖ πρὸ τῆς αὐτῆς ἴδειας ἀτείρου τινὸς συνόλου, ἥψ' ὅστιν ἡ ἀτομικὴ μονίς νοεῖται ὡς «μικροομορφοστοιχία», τοιτέστιν ὡς ἀνισταράντιας τοῦ Σύμπαντος. Οὗτοι παριστάμεθα ἐνταῦθα εἰς τὸ θέατρον ἐνὸς ἀγῶνος βιατέρων τῶν συνολικῶν κοσμοθεωριῶν πρὸς ἀλλήλαις καὶ μᾶς τάλης κατὰ τοῦ ἀτομικισμοῦ (Individualismus). Ἐπειδὴ δημοσίες ἡ βάσις τοῦ ἀγῶνος τούτου στηρίζεται πρὸ παντὸς ἐπὶ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἐκλαμβάνουσι συγχρόνως ὡς ἐργητικούτατες τῆς ἀμπελίσιας ἀρχὰς τὰς ὑπερβασιακὰς ἔννοιας ἔκείνις, αἵτινες ἕνεκα τῶν δρων τῆς γενέσιος αὐτῶν δὲν δύνανται νὰ εἰναι τοιαῦται, δὲν φαίνεται ἀκολευτομένη ἡ πιθανότης, ὅτι αὐτὸς αὐτὸς ὁ ἀγών Οὐδὲ ἡδύνατο ν' ἀποστηθῇ διὰ τῆς ὀρθῆς γνώσεως τοῦ ἀντικειμένου, πρὸς δὲ συνδέεται.

Ἐὰν ἀποδιδούμεν, ὡς πρέπει τοῦτο ὁ διανοητικός, τὴν οὐσίαν παντὸς πνευματικοῦ εἶναι εἰς τὰς παραπτάσεις, ἡ ἀπότελεσμα τοῦ νὰ συνδέοται πάσις τὰς καθ' ἔκαστα παραπτάσεις, τὰς τῇδη ὑπαρχούσιες ἢ τὰς τυχὸν ἐνδεχομένιας, εἰς τὰ σύνολον, οἷς εἰς τὴν ἴδειαν ἀτείρου τινὸς ἐνότητος πασῶν τῶν νοητῶν παραπτάσεων ἢ ἐνδε «Intellectus infinitus», διστις περιέχει μὲν ἐν ἑαυτῷ τὸ σύνολον τούτων, ἀλλ' διστις δημοσί παράγει τὰς καθ' ἔκαστα παραπτάσεις ἐν τῇ ἀτομικῇ συνειδήσει κατὰ μεταβλητὸν τρόπον. Ἡ ἀπειρος ἐνότης, οἵτις ἀπειτεῖται ἐνταῦθα, εἶναι αὐτὴ καθ' ἔκαστην μία ἀπολύτως ἡρεμος, ἀπειρος δυντότης, διότι ἡ εἰκασία, ὅτι δύνανται ποτε νὰ παραχθῶσιν ἐκ νέου παραπτάσεις ἐν αὐτῇ ἢ νὰ μεταβληθῶσι, θ' ἀντέφαση πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ «Intellectus infinitus» ὡς συνόλου παντὸς νοητοῦ εἶναι. Οθεν πᾶσα ἐνέργεια διαλύεται πράγματι εἰς τὰς μετα-

βολὰς ἐκείνας, ὃς ὁ «*Intellectus infinitus*» ἐπιφέρει εἰς τὰ καθ' ἔκαστον πνεύματα. Τὸ ἀτομον, ως τρόπος τῆς ἐκδηλώσεως τῆς οὐσίας (*modus*'), νοεῖ δὲ μὲν τοῦτο, δὲ δὲ ἐκεῖνο· ἢ ἀτομικὴ μονὰς ἄγεται ἀπὸ μιᾶς παραστάσεως εἰς τὴν ἑτέραν· ἐν τῇ ἀπείρῳ ὅμως οὖσία, ἐν τῇ ὑψηστῇ μονάδι, ἄπασαι αἱ παραστάσεις εἶναι ἔξι τοῦ ἀπειροῦ. Πᾶσα διαφορά, πᾶσα μεταβολὴ προέρχεται ἐκ τῆς πεπεριφασμένης φύσεως τοῦ ἀτόμου· τὸ "Ἀπειρον" ως τοιοῦτον εἶναι ἀκολύτως ἀμετάβλητον. Ἐπειδὴ δημιουργίας πᾶσα παραστάσις δηλοῖ ἀντικείμενόν τι, ὁ «*Intellectus infinitus*» εἶναι συγχρόνως ἀπείρου πρύσεως, ἢν τῇ παράστασις καὶ τὸ ἀντικείμενον θεωρῶνται μόνον ὡς συναφῇ πρὸς ἄλληλα, καθὼς παρὰ τῷ Σπινόζᾳ, ἢ ἢν νοῶνται ὡς ταυτίζομενα πρὸς ἄλληλα, ὥσπερ παρὰ τῷ Λεϊζνιτίῳ, ἢ ἢν ἀκλαυθάνονται ὡς ἐν καὶ τῷ αὐτῷ, ὡς συμβαίνει τοῦτο παρὰ τῷ Berkeley. Οὕτως ἢν ἐκ τῆς παραστάσεως ἀφορμιθένη ἀπειρος πρόοδος ἄγει εἰς σύγχυσιν τινα τῆς ψυχολογικῆς πρὸς τὴν κοσμολογικὴν ἰδέαν τοῦ Ἀπειρού. Ὡς πρὸς πάσις τὰς κοσμοθεωρίας ταύτας ἴσχύει δὲ μὲν καταφανῶς, δὲ δὲ κακαλυμένως, ἢ φράσις τοῦ Σπινόζα: «*Deus sive natura*», ἔνθα τῇ λέξι «*Deus*» καλύπτεται ὑπὸ τῆς λέξεως «*Intellectus infinitus*».

"Η ἀδυνατία τῶν θεωριῶν τούτων τῆς οὐσίας συνίσταται καταφανῶς ἐν τῇ ἀντιθέσει τοῦ ἀμεταβλήτου τῆς ἀπολύτου ἔννοίας τῆς οὐσίας πρὸς τὸ μεταβλήτον τοῦ ἀτόμου. Ἐν τῷ ἀτόμῳ συμβαίνει διαρκῶς ἀνάπτυξις καὶ φθορά, ἀδιάπτωτος κίνησις παραστάσεων· προ τοῦ ἀτόμῳ ὑπάρχει δρῶσις νόησις. Ἐν τῇ οὖσίᾳ οὐδεμία συμβαίνει κίνησις παραστάσεων, ἐπειδὴ οὐδεμία παράστασις εἰσέρχεται ἐν ταύτῃ· οὐδεμία δὲ παράστασις ἐξαφανίζεται ἢ μεταβάλλεται. Τοιουτοφύλακες τῇ οὖσίᾳ δέοντα παράγῃ τὴν σκέψιν εἰς τὰ ἀτομα, ἀπερο οὐδὲν εἶναι ἀνεξαρτήτως ταύτης. 'Ἄλλο' αὐτὴν αὔτην ἢ ἀπειρος οὖσία, ἔνεκεν τῶν αὐτῶν ἰδιοτήτων, ἀπερ τὴν καθιστᾶσι μόνην ἀπολύτως αὐτοτελῆ δυντότητα, δὲν δύναται νὰ νοῇ. 'Ἐνταῦθα, ἐάν τις θέλῃ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἰδέαν τοῦ «*Intellectus infinitus*», οὐδὲν ἔναπομένει πλέον εἰμὴ ἢ *φευστοποίησις* τῆς ἀμεταβλήτου ἔννοίας τοῦ ἀπείρου τῆς σχετικῆς θεωρίας τῆς οὐσίας καὶ ἢ μεταβολὴ τῆς οὐσίας τῆς παλαιᾶς μεταφυσικῆς εἰς *κοσμικὸν πνεῦμα* (Weltgeist), διπερ δὲν θὰ νοῆται πλέον ὡς ἀκίνητος φορεὺς παραστάσεων, ἀλλ' ὡς ἀρχὴ δρώσης νοήσεως, ἢν παράγει τὸ πρῶτον ὁ κόσμος τῶν παραστάσεων διὰ τῆς ἀπειρού καὶ ἐν ἀδιαπτώτῳ οἷονεὶ ἐνεργείᾳ νοούμενης δημιουργικῆς δυνάμεως. 'Άλλα μὲ τὴν ἔννοιαν ταύτην τοῦ ἀπείρου

ένδος Σχελιγγίου ή ένδος Έγελου ενδισκόμεθα ήδη έν τῷ πεδίῳ τῶν ιδεῶν ἐκείνων, αἵτινες ἀρχονται τῆς ἑαυτῶν παλινδρομί-σεως ἀφορμώμεναι οὐχὶ ἐκ τῆς παραστάσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς **βου-λήσεως**. Μόνον δις βουλητις εἶνε ἀπειρον τὸ πνεῦμα κατὰ τὸν "Ἐγελον, ἐφ" ὅσον ἐνυπάρχει ἐν αὐτῷ η ἵκανότης τοῦ νὰ παράγῃ νάσις ἔννοιας καὶ παραστάσεις ἐν ἀδιαλείπτῳ δημιουργικῇ δυνά-μει. Ἐν τούτοις δικόσμος οὗτος τῶν ἔννοιῶν εἶνε πεπερασμένος. "Ο "Ἐγελος πειρᾶται μελιστα, ὥπως διὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ὑποτιθεμένης κυκλικῆς πορείας τῆς διαλεκτικῆς σκέψεως θέσῃ φραγμοὺς εἰς τὴν ἔμφυτον κίνησιν τοῦ κόσμου τούτου, ἐν τῷ δποίῳ δύναται μὲν ν' αὐξάνεται δικούτος ιδιαιτέρων τινῶν ἔννοιῶν, ἀλλ' ἐν τῷ δποίῳ αἱ θεμελιώδεις τῆς νοήσεως ἔννοιαι δέον νὰ τερματισθῶσι κατὰ πειρασμένον τρόπον. Επειδὴ η θεορία αἵτινη δὲν ἡδυνήθη νὰ εὔρῃ μεταβατικόν τι σημεῖον εἰς τὴν πάσην νοήσει ἔμφυτον δρᾶ-τιν καὶ μεταβολήν, περιεπλάκη μναγκιστικής εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς **βουλήσεως πρὸς τοῖς**. Συμφώνως πρὸς τὴν ἔννοιαν ταύτην η νόησις δημιουργεῖ τὰς παραστάσεις, ἀλλ' ἐν τῇ ἀποτελεσματικῇ πρὸς αὐτόδειξιν αὐτοῦ νευαγεῖ δλόκληρος η διαλεκτικὴ τέχνη καὶ μόνον θεωρητική, ἐρειδόμεναι ἐπὶ τῆς ποινῆς ἔμπειρίας, δύνανται νὰ παράσχωσι τὴν ἐπικινδύνων αἵτινην εἰς τὴν ἐν λόγῳ ἀπόδειξιν.

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἀποτελεσματικῆς προσέργων εἰς τὴν δομινεῖσαν τῶν παραστάσεων ὡς ἀμέσων προϊόντων νοούσιης τινὸς βουλήσεως, ἔδει νὰ ενδεθῆ ἡ πότια διέξοδος. "Οντος δὲ διὰ τῆς συνδέσεως τῶν σχετικῶν θεωριῶν τοῦ Πλάτωνος πρὸς τὰς τοῦ Καντίου ἐπεχείρησαν ν' ἀντιτίθεσιν εἰς τὴν βουλήσιν ὡς γενικὴν ἀρχὴν τοῦ γίγνεσθαι μίαν μὴ αὐτοτελῆς ὑπάρχουσαν, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς βουλήσεως παραγομένην βάσιν. Λίτιη δέον νὰ παρα-γάγῃ ἀπὸ ποινοῦ μετὰ τῆς βουλήσεως τὸν κόσμον τῶν φρενο-μένων, διὰ νὰ βοηθήσῃ ἐν αὐτῷ, τὸ πρῶτον διὰ τῆς γενέσεως τῆς πρὸς τὰς παραστάσεις συνδεομένης **ἀνθρωπεινῆς** βουλήσεως, τὴν **ὑπερβατικὴν** βουλήσιν, ὥπως αἵτινη λάβῃ συνείδησιν ἑαυτῆς καὶ μεταβῆ εἰτα εἰς τὴν ἔμπειραν βουλήσιν. Λίτιη εἶναι η δδός, ην οὐχὶ ἄνευ ἀλλοκότων τινῶν θεωρητικῶν ἀπολογισμῶν αἱ φιλοσοφικαὶ ίδεαι τοῦ Schopenhauer. "Η ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Καντίου ἐν τῇ γερμανικῇ φιλοσοφίᾳ ὑπολαγθάνουσα εἰκασία, ὅτι η βουλήσις καὶ οὐχὶ η παράστασις εἶνε η πραγματικὴ βάσις πασῶν τῶν πνευματικῶν λειτουργιῶν, ενδεικει παρὰ τῷ εἰρη-μένῳ φιλοσόφῳ τὴν ἐναργεστάτην αἵτινης ἔκρησιν. "Αλλὰ καὶ τὸ παράδειγμα τοῦτο δεινόνει, ὅτι η συνολικὴ ίδεα τῆς πραγματικῆς ὑπάρχεως (universelle Akualitätsider) οὐδαμοῦς δύναται γὰρ

ερμηνεύσῃ τὴν γένεσιν τῶν παραστάσεων. Ἐνταῦθα δέον νὰ προστεθῇ, οἵτι, ἐπειδὴ ἡ ἐμπειρικὴ ἀτομικὴ βούλησις συνδέεται ἀδιασπάστως πρὸς τὰς παραστάσεις, οὐδόλως δυνάμεθα νὰ καλέσωμεν βούλησιν τὴν ἀρχὴν ἐκείνην, οἵτις προηγεῖται πάντων τῶν φαινομένων. Ἡ ἐμπειρικὴ βούλησις εἶνε συνειδητὴ ἐνέργεια, φερομένη ὑπὸ τῶν παραστάσεων, αἵτινες εἶνε τὰ ἐλατήρια ταύτης. Ἡ κοσμικὴ βούλησις στερεῖται συνειδήσεως, εἶνε δὲ ἀνεξάρτητος τῶν παραστάσεων, αἵτινες μᾶλλον δημιουργοῦνται κατὰ τὸ πρῶτον ὑπὸ ταύτης. Διὸ ἡ κοσμικὴ βούλησις ἐκπίπτει τῆς προόδου ἐκείνης, οἵτις δέον νὰ ἀρχεται μετὰ τῆς ἀτομικῆς βούλησεως. Λιότι τοιαύτη τις πρόδοθες δύναται μὲν καὶ δφείλει νὰ ὄδηγῃ πάντοτε εἰς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον γενικωτέρας ἐννοίας, οὐδέποτε δικιώς εἰς ἐννοιάν τινα, οἵτις οὐδὲν ἔχει πλέον ποινὸν χαρακτηριστικὸν γνώρισμα πρὸς τὴν ἀφ' ἧς αὕτη δρμάται ἀφετηρίαν. Ἡ ἐν λόγῳ πλάνη ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ κοσμικὴ βούλησις τοῦ Schopenhauer δὲν εἶνε ἀποτέλεσμα προόδου τινός, συμπληρούστης τὴν ἐμπειρίαν, ἀλλὰ στηρίζεται ἐπὶ τινος εὑφυοῦς ἀναλογίας τῶν ἐνεργειῶν τῆς φύσεως πρὸς τὰς τῆς βούλησεως ἥτις ἀλλον φανταστικὴν σχέσεων. Ως ἡ ἴδεα τοῦ «In tellectus infinitus» ναυαγεῖ ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ τοῦ νὰ κατανοήσῃ τὴν δημιουργικὴν φύσιν παντὸς πνευματικοῦ βίου καὶ τὴν θεμελιώδη αὐτῆς ἀρχῆν, τὴν βούλησιν, οὗτω ναυαγεῖ καὶ ἡ ἴδεα μᾶς συνολικῆς βούλησεως ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ τῆς εὑρέσεως μεταβατικοῦ τινος οιμείου, ἀγοντος εἰς τὰς παραστάσεις. Ἡ αἵτια τῆς ἀποτυχίας ταύτης εἶνε εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις παρεμφερής. Ἡ παράστασις οὐδέποτε δύναται νὰ νοηθῇ ὅνευ τῆς στιγμῆς ἐκείνης τῆς ἐνεργείας, οἵτις ἐμπεριέχει ἥδη ἐν ἔαυτῇ τὴν βούλησιν. Λιότι πᾶσα παράστασις εἶνε παραστατικὴ ἐνέργεια, καὶ διότι οὐδαμοῦ εὑρίσκονται ἐν ἀδρανείᾳ αἱ παραστάσεις, καθὼς προϋποθέτει ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀτομικὴν ψυχὴν ἡ πρώτη τῶν δύο ἐκείνων μιօρφῶν τῆς πολινδρομήσεως, οἵτις τὴν ἀδράνειαν ταύτην τῶν παραστάσεων ἀνευρίσκει ἀναγκαῖως ἐν τῇ συνολικῇ ἐννοίᾳ τῆς οὐσίας. Καθ' ὅμοιον τρόπον δὲν δύναται νὰ νοηθῇ ἄλλως ἡ βούλησις παρὰ ὡς καθοριζομένη ὑπὸ τινος περιεχομένου, τουτέστι πάλιν ὡς παραστατικὴ ἐνέργεια, διότι πᾶσα βούλησις εἶνε μία ἴδιαιτέρα βούλητικὴ ἐνέργεια, ἐγκιλεῖσθαι ἐν ἔαυτῇ ἐλατήρια καὶ σκοπούς, οἵτοι παραστάσεις. Ὁθεν ἡ ἀτομικὴ παλινδρόμησις δύναται νὰ ἐκταθῇ μέχρι τῆς ἴδεας τῆς καθαρᾶς βούλησεως, τουτέστι τῆς ὑπερβατικῆς καταλήψεως, διότι προϋποθέτει ἐκ τῶν προτέρων τὴν ὑπαρξίαν ἀντικειμένων, ἀπερ εἶνε δεδομένα εἰς τὴν βούλησιν

ταύτην ὡς ἀντικείμενα τῆς ἐνεργείας της, ἐνῷ δὲ ἐν τῇ ἀτομικῇ συνειδήσει, συμφώνως πρὸς τὴν αἰτίαν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα, συντελουμένη σύνδεσις ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ νοῶμεν τὰς παραστάσεις οὐχὶ ὡς ἀρχικόν, ἀλλ' ὡς ἔξελιχθὲν καὶ διηγειῶς ἔξελισσόμενον περιεχόμενον τῆς βουλητικῆς ἐνεργείας. Ὡς πρὸς τὴν καθολικὴν πρόδοδον ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα. Ἐν τῇ Ἰδέᾳ τοῦ πνευματικοῦ συνόλου, εἰςδέ ἀγει ἡμᾶς αὕτη, φαίνεται δτι δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ τοιαύτη παράστασις. Ὁθεν, ἐὰν ἐκληφθῇ ἡ παράστασις ὡς οὐσία τῆς ἐνότητος ταύτης, θὰ ἐλλείπῃ ἡ ταύτην δημιουργοῦσα ἐνέργεια. ἐὰν δὲ νοηθῇ ὡς βούλησις, θὰ στερήσαι περιεχομένου. Ἐάν τις θελήσῃ νὰ ἐπενορθώσῃ τὸ τρωτὸν τοῦτο, συνδέων ἐπίσης ἐντεῦθα, ὡς ἐπραξέν ὁ Λεῖψιντιος, ἀμφότερα τὰ σημεῖα ταῦτα, διὰ νὰ εἴρῃ ἐν τῇ ἀμέσῳ σχέσει τοῦ βούλεσθαι σχρὸς τὸ παριστάναι τὴν οὐσίαν τοῦ «Intellectus infinitus», ἥγια ἔγνοια τοῦ 'Απειρου Ζ' ἀπέκλειε καὶ πάλιν πᾶσαν ἐνέργειαν. Διότι δὲν δύναται εἰλέον νὰ κληφθῇ παραστατικὴ ἐνέργεια ἐκείνη, ἥτις οὐδεμίαν ἐπιφέρει μεταβολήν· ἀπὸ δὲ τῆς βούλησις ἐκείνης, ἥτις αἰωνίως ἐπιδιώκει τὸ ίδη συντελεσθέν, ἐλλείπει τὸ πραγματικὸν βούλεσθαι.

Ἄλλην παράστασις αὕται περιέχουσι τὴν καταφρανῆ ἀπόδειξιν, δτι οὔτε ἡ βούλησις οὔτε ἡ παράστασις, οὔτε ἡ σύνδεσις ἀμφοτέρων ἐν τῇ παραστατικῇ ἐνεργείᾳ δύνανται νὰ νοηθῶσιν ὡς γενικοὶ ἀρχαί, καὶ δτι κατ' ἀκολουθίαν ἡ καθολικὴ παλινδρόμησις ὑπὸ τὴν μορφὴν προΐδου τινὸς ἀπὸ τοῦ καθ' ἕκαστον εἰς ἀπειρόν τι σύνολον, διότι δέον νὰ εἶναι ἀνιώλογός τις πρὸς τὸ καθ' ἕκαστον ἐνότητας. Η πρόδοδος αὕτη ἀγει εἰς ἀπειρον πεδίον διηγειῶς ἡρεμουσῶν παραστάσεων, ἐξ οὗ οὐδεμία εἰλέον δύναται νὰ γίνῃ μετάβασις εἰς τὴν πολυσχιδῆ ὑπόστασιν τοῦ γίγνεσθαι, η διηγεῖ εἰς ἀπειρόν τινα βούλησιν, ἐπερημένην περιεχομένου καὶ καταναλισκομένου καθ' ἐκυρήν ἀντικειμένου.

Ἐκ πάντων τούτων δέον νὰ συναγέγοιτεν τὸ σεμπέριασμα, δτι η βούλησις καὶ ἡ παράστασις δέον νὰ νοῶνται ὡς ἀτομικαὶ, οὐδέποτε δὲ ὡς καθολικαὶ ἐρμηνευτικαὶ ἀρχαί. Ὁντες δὲ ἀμφότεραι εἶνε δεδομέναι εἰς ἡμᾶς ὡς ἀτομικὰ γεγονότα. Ἔτι ἀτομικὴ αὐτῶν ὑπόστασις εἶνε τοσοῦτον καταφρανῆς, μῆστε αὕται τελείως ἐξαφανίζονται δσάκις θελήσωμεν νὰ καταστήσωμεν αὐτὰς ιδέας ἐνότητος, περιεχούσιας ἐν ἐισιταῖς τὸ σύνολον τοῦ παριστάναι καὶ τοῦ βούλεσθαι.